

A környezetvédelem szerepe a Balaton Kiemelt Térség fejlesztésében

Dr. Könczölné Egerszegi Zita környezetvédelmi programigazgató

Polgármesteri Fórum
Siófok – 2024. szeptember 23.

Előadás vázlata

- Balaton Kiemelt Térség bemutatása
 - természeti-földrajzi-hidrológiai adottságok
 - Környezetvédelmi kihívások
- Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Dokumentumaiban megjelenő környezetvédelmi stratégiai területek, célok
- Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség tevékenységei környezetvédelem témakörben
 - programozás, tervezés települési / kistérségi / térségi szinten
 - országos-, települési tervek véleményezése
 - hazai-, nemzetközi projektek kidolgozása, megvalósítása
 - rendezvények szervezése, szemléletformálás
 - partnerség

BALATON
FEJLESZTÉSI TANÁCS

- 180 település
- 18 város, 162 község
- Somogy, Veszprém, Zala vármegye részterületei
- 273 ezer állandó lakos
- Nemzeti Park terület: 616 km² (ebből 147 km² Ramsari terület)
- Natura 2000 terület (43 db) 1981 km²
- 207 védett növény faj
- 37 védett állat faj

A photograph of a White-tailed Osprey in flight, holding a fish in its talons. The bird is shown from a side profile, with its wings spread wide, revealing dark brown upper wings and white underwings. Its head is turned slightly towards the viewer, showing a white forehead and a dark stripe through the eye. The fish is held firmly in its large, dark talons. The background is a clear, light blue sky.

Balaton vízgyűjtő területének jellemzői

Sekély, természetes tó

- Tengerszint feletti magasság: 104,6 m (Adriai-tenger)

- Felülete: 600 km²

- Hossza: 78 km

- Átlagos szélessége: 7,7 km

- Tárolt víztömege: 2 Mrd m³

- Átlagos mélysége: 3,2 m

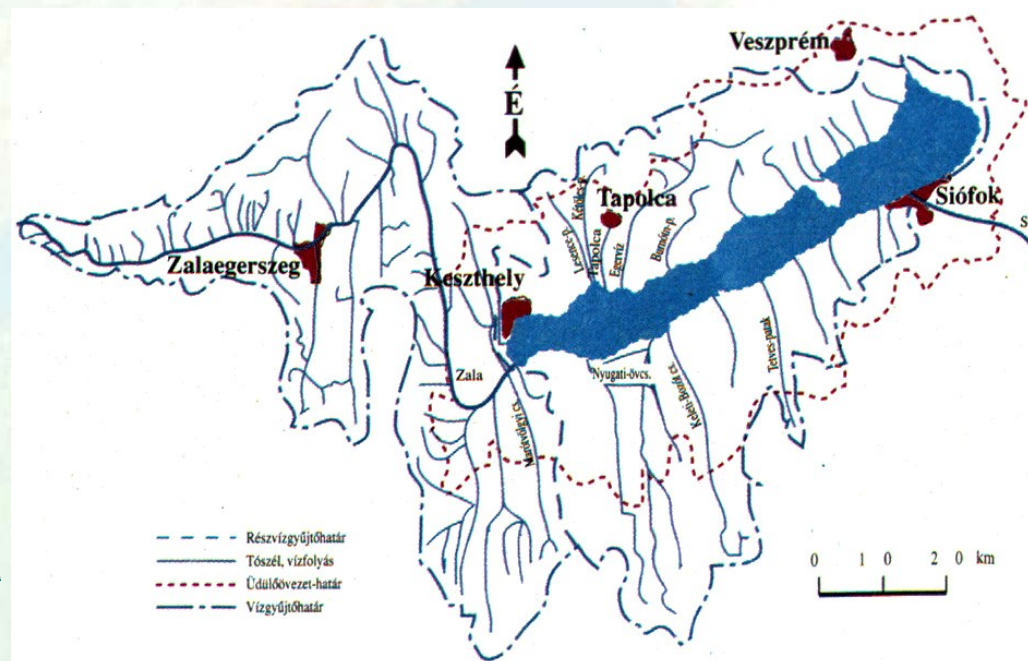
- Partvonalának hossza: 235 km

- Nádas terület: 12 km²

- Vízgyűjtőterülete: 5.775 km²

- Tápláló vízfolyása: Zala folyó

- Levezető vízfolyása: Sió-csatorna

A tavat 51 állandó és időszakos vízfolyás táplálja

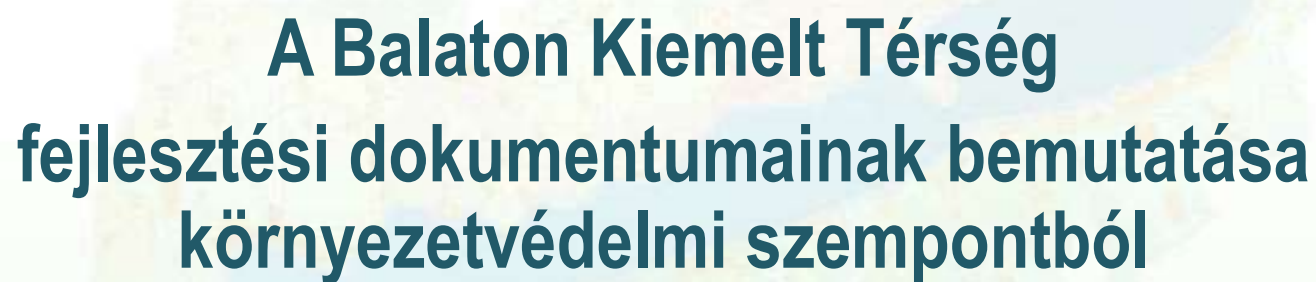
Környezetvédelmi kihívások

Magyarország Alaptörvényének (P) cikke

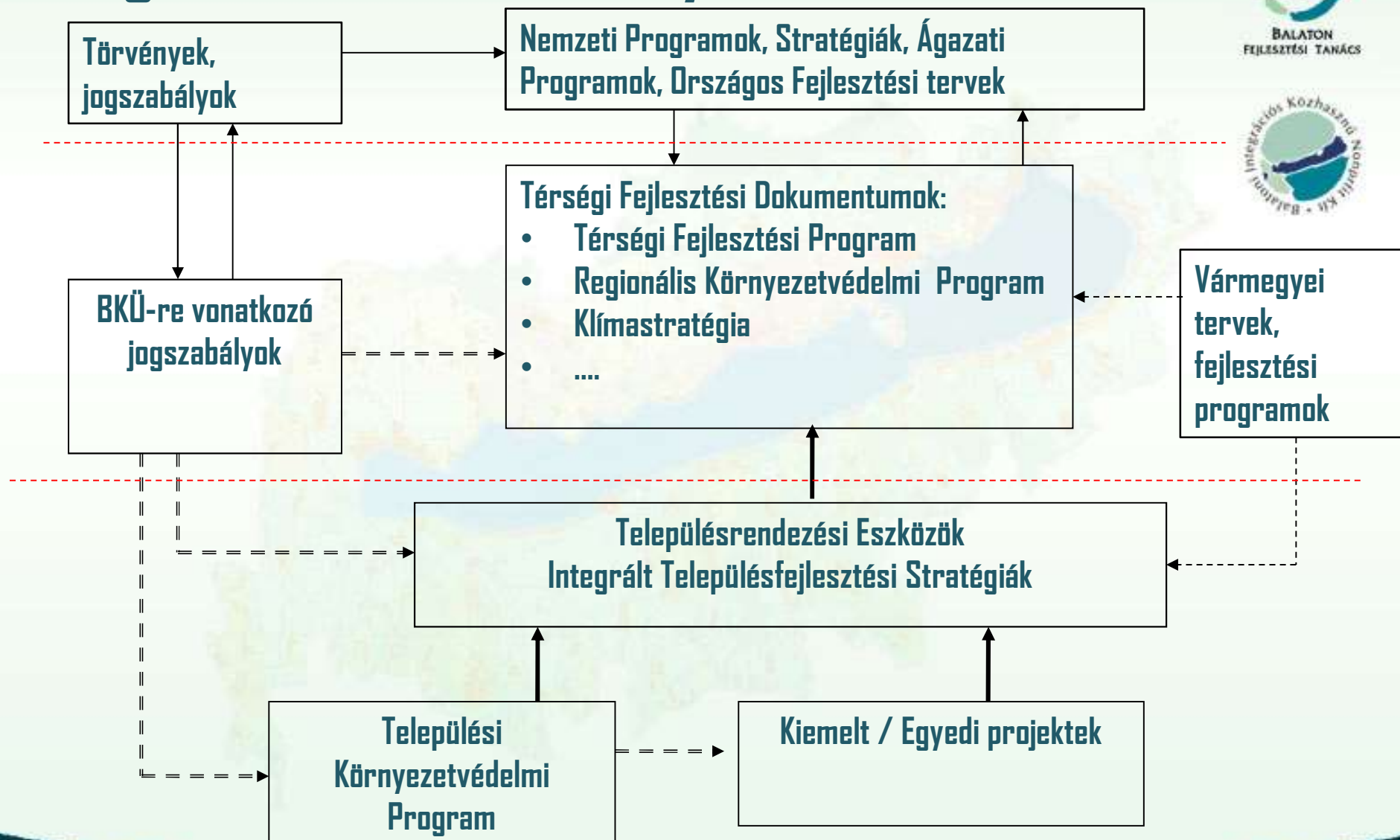
„(1) A természeti erőforrások, különösen a termő föld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.”

Országos szinten és a kiemelt térségben is különösen fontosnak tartjuk, hogy a térség fejlesztésében megtaláljuk az egyensúlyt a Balaton megőrzése és annak gazdasági és természeti hasznosítására irányuló célkitűzések között. Egy tó sem létezhet önállóan, hanem csak környezetével harmóniában.

A Balaton Kiemelt Térség fejlesztési dokumentumainak bemutatása környezetvédelmi szempontból

Programok, tervek elhelyezkedése

Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Programja 2021-2027

I-IV. kötet

Részlet a Program preambulumból

„A Balaton Kiemelt Térség hosszútávú természeti és társadalmi fenntarthatósága nemzeti érdek, ezáltal a térséget érintő fejlesztési beavatkozások csak a legnagyobb körültekintéssel, a jövő nemzedékek iránt viselt lelkiismereti felelősséggel tervezhetők és hajthatók végre.

Tekintettel arra, hogy a Balaton ökológiai rendszere és az ahhoz kapcsolódó társadalmi működés **egy érzékeny és sérülékeny térbeli egységet** alkot, a XXI. század globális kihívásaira adandó regionális és lokális válaszok partnerségi alapokon történő megfogalmazása és végrehajtása **nem csupán versenyképességi, hanem történelmi kérdés is.**”

OP prioritás megnevezése	Intézkedések
1. Víz és infrastruktúra	1.1 Vízgazdálkodás, vízügyi infrastruktúra fejlesztése 1.2 Közütemi infrastruktúra fejlesztés 1.3 Településfejlesztés
2. Természetvédelem és klímavédelem	2.1 Természetvédelem 2.2 Klímavédelem 2.3 Erőforrásvédelem 2.4 Tájvédelem
3. A térségi népességmegtartó-képesség fejlesztése	3.1 Lakhatási, otthonteremtési programok 3.2 Oktatás, ösztöndíjak 3.3 Foglalkoztatási programok 3.4 Társadalmi felzárkóztatás 3.5 Közösség, közösség és kulturális infrastruktúra fejlesztése
4. Gazdaságfejlesztés	4.1 Helyi és térségi tudásbázisokhoz kapcsolódó innováció orientált üzleti infrastruktúra fejlesztés 4.2 Kézműves és kreatív ipar fejlesztése 4.3 Vállalkozásfejlesztés
5. Közlekedésfejlesztés	5.1 Elérhető Balaton program folytatása 5.2 Kombinált közlekedési módok, tarifaközösség, közlekedési szövetség 5.3 Lokális forgalomcsillapítás, mikromobilitás 5.4 A háttértelepülések elérhetőségének javítása
6. Turizmusfejlesztés	6.1 attrakciófejlesztés 6.2 Szálláshelyek és szolgáltatások fejlesztése 6.3 Turisztikai menedzsment rendszer
7. Mezőgazdaság, helyi termékek	7.1. Helyi termékek 7.2 Szőlészet-borászat 7.3 Halgazdálkodás, halfogyasztás
8. Egészségfejlesztés	8.1 Egészségügyi szolgáltatások fejlesztése 8.2 Időskori ellátások és szolgáltatások fejlesztése 8.3 Rehabilitációs szakellátások és szolgáltatások fejlesztése 8.4 Szemléletformálás, egészséges életmód iránti elköteleződés
9. Térségi együttműködések	9.1 A térségi integráció kiterjesztése 9.2 Szervezetfejlesztés 9.3 Térségi fejlesztési alap

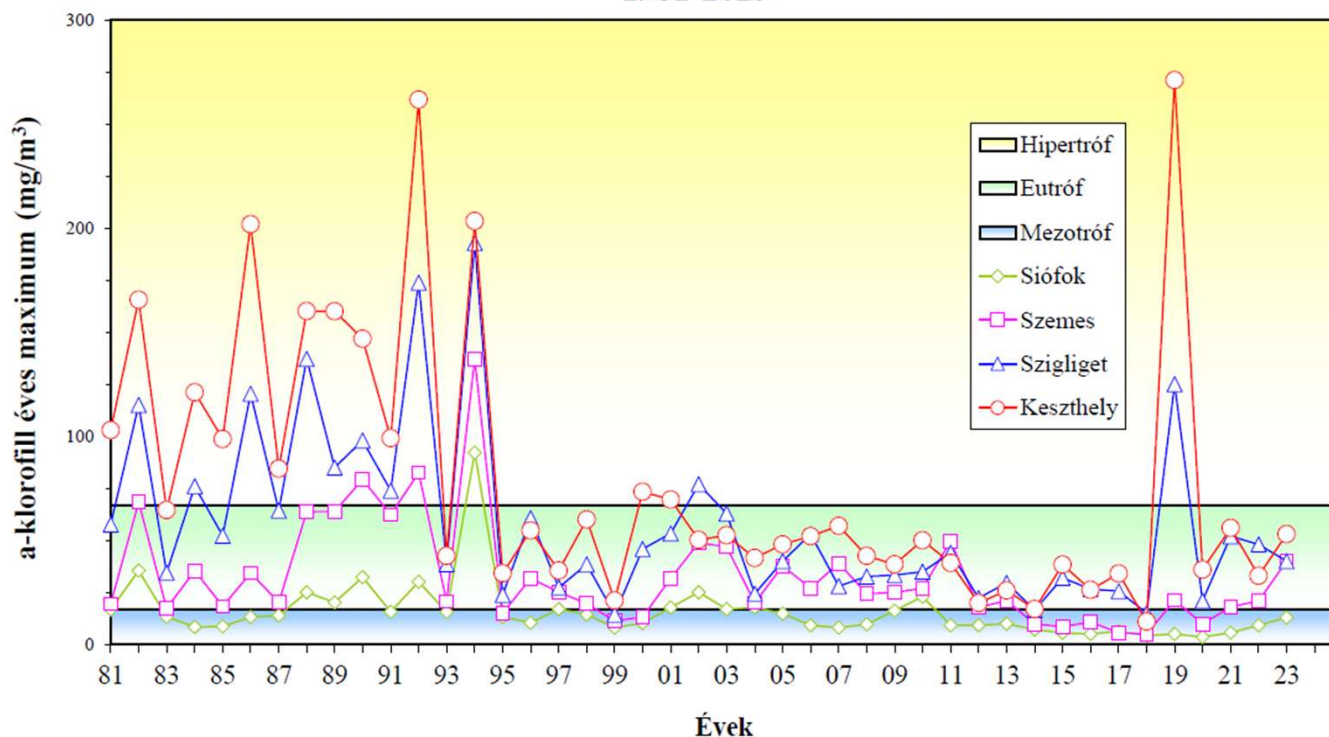
1. prioritás: Víz és infrastruktúra

Indokoltság:

A Balaton Kiemelt Térség hosszútávon fenntartható társadalmi-gazdasági működése és fejlődése csak abban az esetben lehetséges, ha a régió – különösen a **víz** - ökológiai állapota a társadalmi igénybevétel hatására nem romlik, sőt annak javulása kell, hogy legyen ***minden fejlesztéspolitikai beavatkozás*** távlati célja.

A Balaton trofitásának alakulása az a-klorofill maximumok alapján,
1981-2023

Forrás: FMKH adatok
alapján KDT VIZIG

1.1 Vízgazdálkodás, vízügyi infrastruktúra fejlesztése

Beavatkozások, programelemek:

- **120 cm-es üzemrendhez igazodó vízügyi infrastruktúra-fejlesztés**; partvédművek fejlesztése, mélyfekvésű területek feltöltése, partfalbiztosítás, vízminőségvédelem.
- Engedély nélküli feltöltések megszüntetése
- **Levezetőrendszer** korszerűsítése (3. ütem)
- **Kisvízfolyások védképességének fejlesztése**, erózióvédelem, kapcsolódó településfejlesztés
- **Csapadékvíz-elvezetés/megtartás** (tározórendszerek korszerűsítése, karbantartása, csapadék-elvezető rendszerek), villámárvizek elleni védelem
- **Mederkotrás**, iszapelhelyezés, zagyterek fejlesztése, rekultivációja, kapcsolódó K+F tevékenység
- **Szolgálati (ipari) kikötő**
- **Nádasok védelme**, nádas térképek felülvizsgálata
- **Integrált ökológiai, vízügyi monitoring** + hosszútávú előrejelzések, hatástanulmányok (pl. vízpótlás)
- Magas vízszint okozta káresemények megelőzése, kezelése, **katasztrófavédelmi prevenció**
- **Integrált vízbiztonsági információs rendszer**

Kedvezményezettek köre: Vízügyi igazgatóságok, OVF, ÖK Balatoni Limnológiai Intézet, települési önkormányzatok, BFT KT, OKF

Finanszírozó: KEHOP Plusz, TOP Plusz, RRF, hazai forrás

1.2 Közüemi infrastruktúra-fejlesztés

Beavatkozások, programelemek

- **Ivóvízhálózat fejlesztése**, korszerűsítése, felszíni vízművek rekonstrukciója, távvezetékek rekonstrukciója, ellátásbiztonság növelése, vízbázisváltás, nyomvonal-tervezés
- **Közüemi szennyvízcsatorna-hálózat** bővítése, korszerűsítése

valamint

- Digitális felzárkóztatás: hálózatbővítés és infrastruktúrafejlesztés különösen a háttértelepüléseken, a digitális oktatás és munkavégzés magas szintű feltételeinek biztosítása
- Települési közvilágítási rendszerek korszerűsítése
- Léghébelek földkábelekre történő kiváltása

Kedvezményezettek köre: DRV Zrt., Bakonykarszt Zrt., önkormányzatok, önkormányzati gazdasági társaságok, távközlési cégek.

Finanszírozó: KEHOP Plusz, TOP Plusz, RRF.

2. prioritás: Természetvédelem, klímavédelem

Indokoltság:

„...a **Balaton az éghajlatváltozás** valószínűsíthető következményeit tekintve Európa egyik legsérülékenyebb országának **egyik legsérülékenyebb területe**, a *”felkészülni az elkerülhetetlenre, megelőzni az elkerülhetőt!”* elvet a legkomolyabban véve kell végezni a régió alkalmazkodási lehetőségeinek feltárását, térség-specifikus alkalmazkodási stratégiai dokumentumainak kidolgozását és integrálását a térségi fejlesztési tervekbe

2.1 Természetvédelem

Programelemek, beavatkozások

- **Vízi és vizes élőhelyek helyreállítása**, megőrzése és fejlesztése, nádasok megőrzése, védelme (pl. köveskáli Tüskés-tó vizes élőhely természeti állapotának javítása, Burnót-patak medrének revitalizációja)

valamint

- Gyepes élőhelyek helyreállítása, megőrzése és fejlesztése (hagyományos gazdálkodás bemutatására alkalmas mintaterület kialakítása)
- Erdei élőhelyek helyreállítása, megőrzése és fejlesztése (inváziós fafajok visszaszorítása, erdőgazdálkodáshoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztés)
- A földtudományi természeti értékek, illetve a táji, és a kultúrtörténeti értékek, valamint a hozzájuk kötődő élővilág megőrzése
- Természetvédelmi igazgatás, területi jelenlét és természetvédelmi őrzés feltételeinek, valamint a természetvédelmi célú kutatás és az adatgyűjtés feltételeinek megteremtése (pl. gazdálkodói központ a Keszthelyi-hegységben)
- Védelem alatt álló fajok védelme, génmegőrzés (Salföldi major fejlesztése, madármentés, nagyvadállomány)
- Inváziós fajok visszaszorítása

Kedvezményezettek köre: Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság, természetvédelemmel foglalkozó nonprofit szervezetek, önkormányzatok.

Finanszírozó: KEHOP Plusz.

2.3 Erőforrásvédelem és 2.4 Tájvédelem

- **Biológiai sokféleség védelme** (pl. Berekterületek és a Balaton kapcsolatának helyreállítása)
- **Víz megtartás ill. hálózati vízvesztesség csökkentés, körzetekre osztott távfelügyeleti monitoring hálózat fejlesztése**

valamint

- Talajvédelem
- Hulladékgazdálkodás, körforgásos gazdaságra történő áttérés (Balatoni üledék elhelyezésének és kezelésének megvalósítása - hulladéklerakók rekultiválása, ipari hasznosítás)
- Biomassza-hasznosítás, élelmiszer védelem (pl. REL)
- Tájobszervatórium (2.4); A környezeti változásokat és az adott kultúrtáj szerkezeti és szociális változásait megfigyelő, meglévő adatbázisokat összehangoló és új, a komplex menedzsment rendszer működését biztosító adatbázisokat létrehozó intézmény)
- Ökomúzeum: Szabadtéri interaktív múzeummá fejlesztett táj, amely egységbe foglalja az adott terület sajátos természeti környezetét, az ökoszisztéma szolgáltatásait, kulturális értékei

Kedvezményezettek köre: Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság, Országos Vízügyi Főigazgatóság, ÖK Balatoni Limnológiai Intézet, erdészetek, vízügyi igazgatóságok, Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft., természetvédelemmel foglalkozó nonprofit szervezetek, Kkv-k, DRV Zrt., Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft.; megyei önkormányzatok.

Finanszírozó: KEHOP Plusz, TOP Plusz

Regionális Környezetvédelmi Program 2023 - 2028

Jogszábaii háttér

Az **1995. évi LIII. törvény** értelmében a regionális/területi környezetvédelmi program kidolgozásának célja a környezeti elemek vizsgálata, a kedvező, illetve hátrányos folyamatok számbavétele, illetve az ezekkel kapcsolatos társadalmi és gazdasági összefüggések feltárása, és ezt követően egy feladatterv készítése.

Balaton - a természetes régió

Regionális Környezetvédelmi Program (2024)

Stratégiai cél	Stratégiai terület
1.) A térség lakói életkörülményeinek és életminőségének javítása és a vonzó vidéki életmód megteremtése, valamint az emberi egészséget károsító, veszélyeztető hatások megelőzése, csökkentése, megszüntetése.	Levegőminőség javítása
	Zajterhelés csökkentése
	Egészséges ivóvíz biztosítása
	Szennyvízelvezetés és tisztítás
	Zöldterületek védelme, zöldinfrastruktúra fejlesztése, épített környezet védelme
	Az emberi egészség védelme
2.) Környezeti, táji és természeti értékek megóvása, helyreállítása, fenntartható használata. illetve a természet védelmének szem előtt tartása a térség gazdasági, társadalmi fejlesztése során.	Biológiai sokféleség megőrzése, természet és tájvédelem
	Talajvédelem, fenntartható területhasználat
	Felszíni, felszín alatti vizek védelme és fenntartható használata
3.) A térség adottságaihoz és hagyományaihoz illeszkedő, a környezeti, társadalmi és gazdasági szempontokat egyaránt figyelembe vevő erőforrás takarékoság, és a hatékonyság javítása. A fenntartható fejlődés feltételeinek megteremtése, környezetbarát, és versenyképes termelési és szolgáltatási technológiák alkalmazása, a gazdaság körforgásos működésének erősítése.	Energiatakarékosság, energiahatékonyság
	Hulladékgazdálkodás
	Erdőgazdálkodás
	Közlekedés és környezet
4.) A Balaton Kiemelt Üdülőkörzethez méltó üdülőhely minőségi fejlesztése oly módon, hogy az biztosítani tudja a lakó és üdülőnépesség rekreációs igényét, biztonságát a környezeti károk megelőzésének figyelembe vételével.	Turizmus és környezet
	Környezetbiztonság
5.) A környezettudatos életszemlélet erősítése, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodási képesség javítása, valamint a partnerség fejlesztésének előtérbe helyezése.	A lakosság környezettudatosságának erősítése
	Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodási képesség javítása

Balaton Kiemelt Térség Klímastratégia 2020-2030

- megyei klímastratégiák mintájára

A Balaton az éghajlatváltozás valószínűsíthető következményeit tekintve Európa egyik legsérülékenyebb országának egyik legsérülékenyebb területe, a *"felkészülni az elkerülhetetlenre, megelőzni az elkerülhetőt!"* elvet a legkomolyabban véve kell végezni a régió alkalmazkodási lehetőségeinek feltárását, térség-specifikus alkalmazkodási stratégiai dokumentumainak kidolgozását és integrálását a térségi fejlesztési tervekbe.

A térségi Klímastratégia azért jött létre, hogy a BKÜ településeit a vármegyei célok elérésében maximálisan segítse oly módon, hogy közben a több tekintetben is speciális helyzetükre és problémáikra „balatoni településre” szabott megoldásokat kaphassanak.

Balaton Kiemelt Térség Klímastratégia

Kibocsátáscsökkentés

M1 ÜHG nyelő területek (erdő, települési zöldfelület, nádas, berekterületek, stb) hatékony védelme, potenciáljának megóvása, területének növelése

mezőgazdasági területek mezsgyenövényeinek, fáinak vizsgálata, rekonstrukciója

ártéri ligetek vizsgálata, rekonstrukciója

települési és útmenti fasorok vizsgálata, rekonstrukciója, mikroklíma kialakításában játszott szerepének meghatározása

tóparti fasorok vizsgálata, rekonstrukciója, mikroklíma kialakításában játszott szerepének meghatározása

nádasok vizsgálata, rekonstrukciója

berekterületek rekonstrukciója

M2 ÜHG kibocsátás csökkentése a fogyasztási mintázatok megváltoztatásával

rövid ellátási láncok kialakítása

piac kialakítás

műanyagok használatának a csökkentése

M3 ÜHG kibocsátás csökkentése a közlekedési szektorban

tömegközlekedés fejlesztése

karbonmentes közlekedési eszközök népszerűsítése

egyéni közlekedés átalakítása

településfenntartás CO₂ kibocsátásának csökkentése

vonat, busz és taxiszolgáltatások optimalizálása, összehangolása

M5 Megújuló energiák használatának támogatása

megújuló energia hasznosítási rendszerek kialakítása, üzemeltetése

látogatható minta rendszerek kialakítása

Alkalmazkodás

A1 Balaton Klíma Akadémia Létrehozása

A2 Klímaadaptáció elősegítése infrastrukturális fejlesztéseken keresztül

A3 Klímaadaptáció elősegítése innovatív technológiák alkalmazásával

A4 Klímaadaptációhoz szükséges pénzügyi eszközök fejlesztése

Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség tevékenységei környezetvédelem témakörben

Programozás, tervezés települési / kistérségi / térségi szinten

- Települési / Kistérségi környezetvédelmi programok kidolgozása és felülvizsgálata 2002-től kezdődően folyamatosan
 - 80 települési és 5 kistérségi környezetvédelmi program (Balatonalmádi, Balatonendréd, Balatonfenyves, Balatonlelle, Balatonmáriafürdő, Fonyód, Gyugy, Hévíz, Látvány, Lengyeltóti, Paloznak, Sármellék, Somogyvár, Tagyon, Tihany, Vindornyalak, Visz, Zalaapáti)
- Hulladékgazdálkodási terv készítése, felülvizsgálata (28 település)
- Klímastratégia készítése, felülvizsgálata (2 település, 1 térségi)

Országos, vármegyei, települési tervek, programok, területrendezési eszközök jogszabály tervezetek véleményezése

- Térségi szintű összefoglaló vélemények gyűjtése, feldolgozása egy-egy tervezési dokumentáció során (pl. Balaton törvény és felülvizsgálatai, Balatoni Vízparti terv) – térségi érdekek tolmácsolása
- Térségi szintű tervdokumentációhoz kapcsolódó helyi társadalmasítást szolgáló tájékoztató rendezvények szervezése (pl. Balatoni Vízparti terv)
- Balaton vízgyűjtő területét érintő tervezési anyagok (BRVT), Ágazati Operatív programok véleményezése
- Települési területrendezési eszközök véleményezése
- Érintett vármegyék területrendezési tervei, környezetvédelmi programjai, fejlesztési dokumentumai...

Hazai és Nemzetközi projektek kidolgozása, megvalósítása

Témakörök (2001-től 36 nemzetközi projekt került megvalósításra)

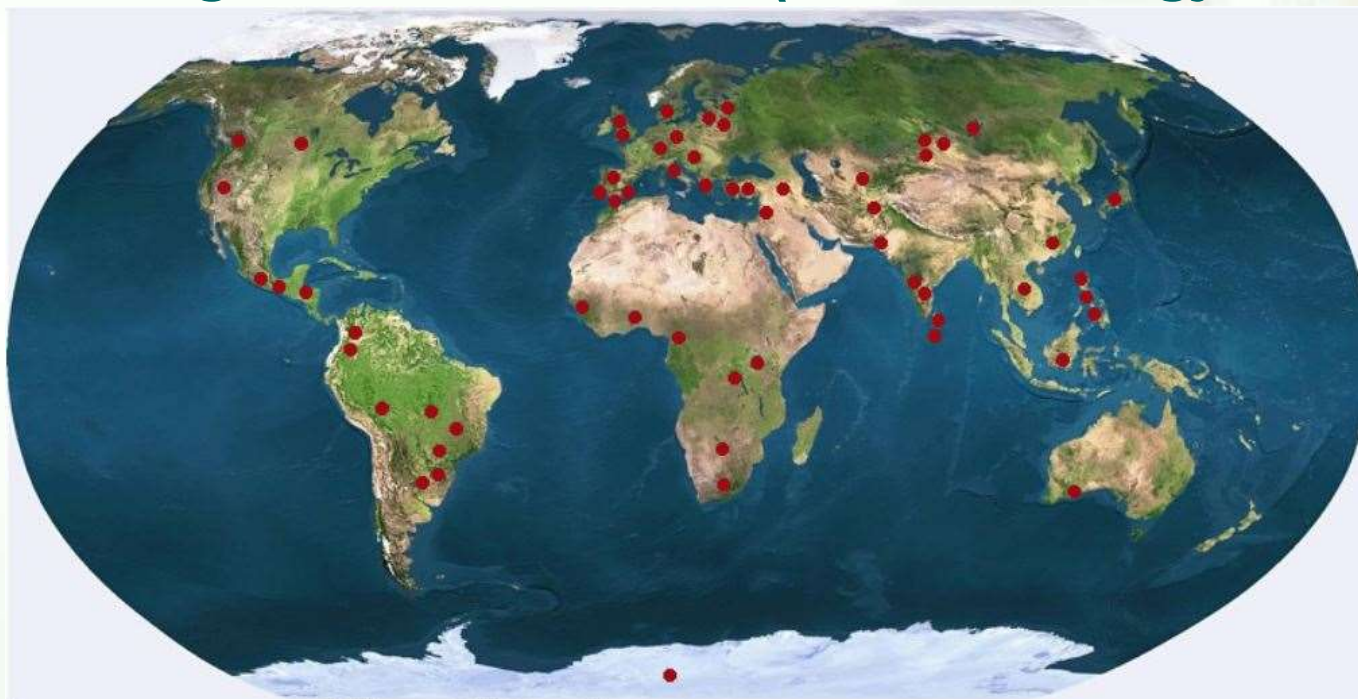
- Élőhelyek helyreállítása, biológiai sokféleség megőrzése
- Élő kertek kialakítása, Települési zöldterületek fejlesztése
- Kulturális örökség megőrzése éghajlatváltozás hatásaival szemben
- Fenntartható turizmus megvalósítása - alacsony szén-dioxid kibocsátású innovatív közlekedési lehetőségek
- Megújuló energia használat turisztikai szálláshelyeken
- Akadálymentesen elérhető természeti értékek
- Sport határok nélkül (fogynékossággal élők számára)
- Tavak helyreállítására, tavak sérülékenységének vizsgálata
- Vizes élőhelyek védelme, valamint fenntartható használata és fejlesztése
- Éghajlatváltozásra történő felkészülés
- Környezetvédelmi irányítási rendszerek megvalósítása helyi egységeknél
- Katasztrófák integrált kezelése
-

Források: LIFE, Interreg Europe, Central Europe, SEE, Norvég Alap, Erasmus, ESPON, AT-HU, HR-HU

Nemzetközi együttműködések

Living Lakes Network (2003 óta tagja a Balaton)

19th World Lake Conference, 2023

<https://www.worldlakeconference-balaton.hu>

Balaton - a természetes régió

Rendezvények, szemléletformálás

Rendezvények

- Térségi együttműködések kialakítása (műhelyfoglalkozások, nemzetközi projektek kapcsán tudás, ismeret átadása, képzések, képesség-fejl.)
- 10 éve Jeles napok (Víz Világnapi-, Földnapi-, Természetvédelmi Konferencia)

Szemléletformálás

- **Fenntarthatósági útmutató és ötlettár (2018)**

Az útmutató a települési zöldinfrastruktúra elemei (a növényzettel és vízzel borított felületek), mint fásított közterek, közkertek, közparkok, játszóterek, fasorok és zöldsávok, vízparti zöldsávok, intézménykertek, zöldtetők, zöldfalak kialakításához nyújt segítséget, folyamatosan frissülő tartalommal.

- **Online előadássorozat minden hónap első szerdáján**

„A jövő települési zöldfelületei”

„Szélsőséges időjárás”

„Sekély tavak”

- **„Balatonról, jövőről” klíma- és környezetvédelmi versenyt a Balaton**

térség középiskolásai számára - A verseny hivatalos oldala: <https://www.rolrol.hu/>

Partnerség

Államigazgatás központi szervei (minisztériumok)

Államigazgatás területi szervei

- Somogy-, Veszprém-, Zala Vármegyei Kormányhivatal főosztályai, osztályai
- Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság
- Közép-, Nyugat-, és Dél-dunántúli Vízügyi Igazgatóságok
- Vas-, Fejér-, és Baranya Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságok
- Magyar Közút Nonprofit Zrt. Veszprém-, Somogy-, Zala Vármegyei Igazgatóságok

Szakmai szervezetek, kutatóhelyek

- Országos Meteorológiai Szolgálat Siófoki Viharjelző Observatórium
- HUN-REN Balatoni Limnológiai Kutatóintézet
- Balatoni Vízügyi Kirendeltség
- Pannon Egyetem

Közütemi szolgáltatást végző szervezetek

Térségfejlesztésben érdekelt szervezetek

- Balatoni Halgazdálkodási Nonprofit Zrt.
- Balatoni Hajózási Zrt.
- Vállalkozások
- Civil szervezetek

Jövőbeni együttműködési lehetőségek

- Közös együtt gondolkodás településeket érintő problémák kezelésében (pl. térségi szintre kiterjedő zajrendelet alkotása)
- Tervezési tevékenységben való közreműködés:
 - települési környezetvédelmi programok aktualizálása, kis települések összefogása közös program kidolgozása érdekében
 - adatgyűjtések, elemzések
- Nemzetközi projektek megvalósításában való közreműködés
 - kis léptékű beruházások pilot helyszíneként
 - képzések-, képességfejlesztési rendezvényeken való részvétel
 - projektmenedzselés

Tegyünk együtt a Balaton jövőjéért!

Balaton Fejlesztési Tanács
Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség

8600 Siófok, Batthyány u. 1.
Tel./Fax: +36 84 317 002
E-mail: bftkht@balatonregion.hu
website: www.balatonregion.hu